

k informáciám v kontexte slobody prejavu podľa čl. 10 ods. 1, 2 dohovoru a podľa čl. 11 ods. 1 charty postupom krajskej prokuratúry v konaniach vedených pod sp. zn. 3 Kn 33/23/2200 a sp. zn. 3 Kn 34/23/2200 a jej písomným vyrozumením zo 4. mája 2023, upovedomením generálnej prokuratúry č. k. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27. júla 2023, záznamom o prešetrení sťažnosti (sťažovateľmi nesprávne označeným ako rozhodnutie) Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Leopoldov (ďalej len „ústav Leopoldov“) č. k. UVTOSaUVV-02600/13-LO-2023-4 zo 16. júna 2023, záznamom o prešetrení sťažnosti (sťažovateľmi nesprávne označeným ako rozhodnutie) Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava (ďalej len „ústav Ilava“) č. k. UVTOSaUVV-01541/13-IL-2023-3 zo 7. júna 2023 a záznamom o prešetrení sťažnosti (sťažovateľmi nesprávne označeným ako rozhodnutie) Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Banská Bystrica (ďalej len „ústav Banská Bystrica“) sp. zn. UVTOSaUVV-00589/13-BB-2023 zo 16. júna 2023.

2. Z obsahu sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti vyplýva, že obaja boli právoplatne odsúdení rozsudkom Špecializovaného trestného súdu v Pezinku sp. zn. BB-4T/36/2018 z 25. septembra 2020 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3To/3/2021 zo 7. júla 2021 na doživotný trest odňatia slobody, ktorý sťažovateľ [REDAKOVANÉ] vykonáva v ústave [REDAKOVANÉ] a sťažovateľ [REDAKOVANÉ] vykonával v ústave [REDAKOVANÉ] a v súčasnom období vykonáva v ústave [REDAKOVANÉ].

3. Sťažovatelia počas výkonu trestu odňatia slobody požiadali o zaradenie do „*väzenského vzdelávacieho programu*“, v rámci ktorého mali záujem získať „*úplné stredné vzdelanie, resp. vysokoškolské vzdelanie*“.

4. Sťažovateľ [REDAKOVANÉ] požiadal o zaradenie do vzdelávacieho programu písomnou žiadosťou z 12. januára 2023, ktorú adresoval riaditeľovi ústavu Leopoldov. Riaditeľ ústavu Leopoldov síce žiadosť sťažovateľa 1. februára 2023 vyhovel, ale mu oznámil, že z dôvodu jeho aktuálneho zaradenia v ústave v rámci výkonu doživotného trestu odňatia slobody ho nie je možné zaradiť do aktuálne prebiehajúceho vzdelávania odsúdených zaradených do stredného stupňa stráženia v detašovanej triede Strednej odbornej školy technickej v Hlohovci nachádzajúcej sa v ústave. V rámci odpovede na žiadosť sťažovateľa riaditeľ ústavu Leopoldov zvýraznil, že v oddiele doživotných trestov sú odsúdení umiestnení oddelene od ostatných odsúdených a že sa títo odsúdení nezaraďujú do aktivít organizovaných pre celý ústav.

5. Sťažovateľ [REDAKOVANÉ] taktiež požiadal o zaradenie do vzdelávacieho programu písomnou žiadosťou z 2. augusta 2022, ktorú adresoval riaditeľovi ústavu Ilava. Riaditeľ ústavu Ilava žiadosť sťažovateľa 10. augusta 2022 nevyhovel z dôvodu neexistujúcich kapacít realizácie možnosti štúdia na strednej alebo vysokej škole pre odsúdených vykonávajúcich doživotný trest odňatia slobody, ktorí sú izolovaní od ostatných odsúdených, nezúčastňujú sa na aktivitách organizovaných pre celý ústav a mimo cely sa môžu pohybovať zásadne len pod dozorom príslušníka Zboru väzenskej a justičnej stráže.

6. Sťažovateľ [REDAKOVANÉ] písomnou žiadosťou z 18. marca 2022 adresovanou riaditeľovi ústavu Leopoldov a sťažovateľ [REDAKOVANÉ] písomnou žiadosťou z 23. mája 2022 adresovanou riaditeľovi ústavu Ilava zhodne požiadali o zabezpečenie prekladača slovných súvetí z cudzieho jazyka do slovenského jazyka, ako aj o zabezpečenie internetového prístupu k vybraným internetovým doménam prevádzkovaným vyššími súdnymi inštanciami, ako sú Najvyšší súd

Slovenskej republiky, ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), z dôvodu potreby štúdia ich aktuálnej a predošlej rozhodovacej činnosti, a to pre potrebu prípravy aktívnej obhajoby vo viacerých prebiehajúcich trestných a iných úradných konaniach vedených proti nim alebo iniciovaných nimi samotnými. Riaditeľ ústavu Leopoldov sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] listom z 8. apríla 2022 ozrejmil povinnosť zabezpečiť odsúdeným prístup k Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka zákonov“), ktorá je v elektronickej forme dostupná v počítačovej jednotke nachádzajúcej sa v knižnici ústavu. Riaditeľ ústavu Ilava v liste z 25. júla 2022 sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] taktiež ozrejmil povinnosť ústavu poskytnúť odsúdeným prístup len k zbierke zákonov, ktorá je v elektronickej forme prístupná aj pre neho v počítačovej jednotke nachádzajúcej sa v kultúrnej miestnosti ústavu. Zároveň riaditelia oboch ústavov vyjadrili súhlasné stanovisko k zabezpečeniu, či už prekladov rozhodnutí vyšších súdnych autorít, alebo ich konkrétnych rozhodnutí, vlastnou činnosťou sťažovateľov, napríklad prostredníctvom obhajcov alebo rodinných príbuzných.

7. Sťažovateľ [REDAKOVANÉ], ako aj sťažovateľ [REDAKOVANÉ] s postupom oboch riaditeľov ústavov nesúhlasili a písomnými podaniami z 11. apríla 2023 a 17. apríla 2023 adresovanými krajskej prokuratúre podali vo vzťahu k nim podnet podľa § 18 v spojení s § 31 a nasl. zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Prokurátor krajskej prokuratúry listom zo 4. mája 2023 len sťažovateľa [REDAKOVANÉ] písomne vyrozumel, že jeho podnet vyhodnotil ako „žiadosť smerujúcu proti vybaveniu Vašich vecí ústavom Leopoldov a preto som ich z dôvodu vecnej a miestnej príslušnosti odstúpil k ďalšiemu konaniu Generálnemu riaditeľstvu ZVJS.“.

8. Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže odstúpilo v intenciách listu krajskej prokuratúry zo 4. mája 2023 podnety sťažovateľov [REDAKOVANÉ], ako aj [REDAKOVANÉ] na konanie o sťažnosti podľa § 65da ods. 1, 2 zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ZVJS“) do ústavov Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica, kde bol premiestnený sťažovateľ [REDAKOVANÉ].

9. Po prešetrení vecí ústav Leopoldov záznamom o prešetrení sťažnosti č. k. UVTOSaUVV-02600/13-LO-2023-4 zo 16. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ] vyhodnotil podľa § 65dj ods. 1 zákona o ZVJS ako neopodstatnenú. Ústav Ilava záznamom o prešetrení sťažnosti č. k. UVTOSaUVV-01541/13-IL-2023-3 zo 7. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ] odložil z dôvodov podľa § 65de ods. 1 písm. b) zákona o ZVJS, teda že od udalosti, ktorej sa sťažnosť týka, uplynulo v deň doručenia sťažnosti viac ako šesť mesiacov, a podľa § 65de ods. 1 písm. d) zákona o ZVJS, teda že ide o sťažnosť toho istého sťažovateľa v tej istej veci a v sťažnosti sa neuvádzajú nové skutočnosti. Ústav Banská Bystrica záznamom o prešetrení sťažnosti sp. zn. UVTOSaUVV-00589/13-BB-2023 zo 16. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ] odložil z dôvodu podľa § 65de ods. 1 písm. a) zákona o ZVJS, teda že neobsahuje náležitosti podľa § 65dc ods. 2 a 3 a v prípade sťažnosti podanej v elektronickej podobe aj podľa § 65dc ods. 4 alebo 5 zákona o ZVJS.

10. Sťažovatelia vzdorovali záznamom o prešetrení sťažností, a to ústavu Leopoldov č. k. UVTOSaUVV-02600/13-LO-2023-4 zo 16. júna 2023 (doručené sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] 20. júna 2023), ústavu Ilava č. k. UVTOSaUVV-01541/13-IL-2023-3 zo 7. júna 2023 (doručené sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] 14. júna 2023) a ústavu Banská Bystrica sp. zn.

UVTOSaUVV-00589/13-BB-2023 zo 16. júna 2023 (doručené sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] 19. júna 2023) podaním označeným ako „opakovaný podnet podľa § 36 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre“ a adresovaným generálnej prokuratúre, ktorá o ňom rozhodla svojím upovedomením č. k. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27. júla 2023 tak, že ho podľa § 36a ods. 3 zákona o prokuratúre ako nedôvodný odložila.

11. Generálna prokuratúra v upovedomení č. k. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27. júla 2023 v podstatnom skonštatovala, že „Z dozorových denníkov Krajskej prokuratúry Trnava (ďalej len „KP Trnava“) sp. zn. 3Kn 33/23/2200 a 3Kn 34/23/2200 vyplýva, že príslušný prokurátor po prijatí Vašich podaní vec správne vyhodnotil ako sťažnosť na postup jednotlivých ústavov na výkon trestu, ktorými boli odmietnuté prístupy k už existujúcim vzdelávacím inštitútom... Podľa § 31 ods. 3 písm. f) Zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre... Vaše podania boli správne vyhodnotené tak, že nie sú považované za podnety, ale ako sťažnosti podľa osobitného predpisu, v tomto prípade podľa zákona o ZVJS a teda boli dôvodne odstúpené uvedenej inštitúcii.“. Generálna prokuratúra teda preskúmala postup krajskej prokuratúry len z hľadiska toho, či kompetenčne postupovala správne, ak vec neposúdila ako podnet podľa § 31 a nasl. zákona o prokuratúre, ale ho považovala za sťažnosť podľa osobitného predpisu, na podklade čoho uzavrela, že «Vami uvedené závery o tom, že tento „prokurátor mal vec vybaviť podľa § 36 ods. 1 Zákona o prokuratúre“ a tiež, že „mal prijať prokurátorské opatrenia“ sú nesprávne a takýto postup by bol nezákonný.».

II. Argumentácia sťažovateľov

12. Sťažovatelia rozdelili svoju argumentáciu v podanej ústavnej sťažnosti do troch rovín.

13. V prvej rovine sa sťažovatelia domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v jeho obsahovej časti prístupu k súdu. V tejto časti podanej ústavnej sťažnosti rozporujú postup krajskej prokuratúry a generálnej prokuratúry, ktoré mali porušiť už uvedené práva tým, že „sa odmietli zaoberať ich podnetmi z 11.04.2023 a z 17.04.2023, a tieto bez uvedenia akejkoľvek skutkovej a právnej argumentácie odstúpili na vybavenie generálnemu riaditeľstvu ZVJS.“. Podľa sťažovateľov „žiadne ustanovenie zákona o prokuratúre nepredpisuje sťažovateľom povinnosť, pred podaním podnetu, vyčerpať sťažnosť podľa § 65da zákona o ZVJS. Preto nie je zrejmé, prečo to vyžadujú napadnuté zložky prokuratúry.“. Tento ich právny názor je/má byť aprobovaný aj ich praktickou skúsenosťou, podľa ktorej „podania podnetu a opakovaného podnetu podľa zákona o prokuratúre uplatňujú na pravidelnej báze, avšak s poľutovaním konštatujú, že vyššie predostretým excesom prokuratúry, dosiaľ nemuseli čeliť.“. Svojevôľu v postupe dotknutých orgánov prokuratúry má zvýrazňovať aj judikatúra ESLP, podľa ktorej „vo vzťahu k väzenstvu sa na účely účinného opravného prostriedku podľa čl. 13 dohovoru... považuje podnet a opakovaný podnet podľa zákona o prokuratúre, ktoré sú v konečnom dôsledku preskúmateľné ústavným súdom slovenskej republiky podľa čl. 127 ústavy... Preto z pochopiteľných dôvodov si sťažovatelia neželali, aby boli ich podnety vybavené v zmysle sťažností podľa § 65 da zákona o ZVJS, keďže ide o neúčinné opravné prostriedky.“.

14. V druhej rovine svojej argumentácie sťažovatelia namietajú porušenie práva na vzdelanie podľa čl. 2 dodatkového protokolu a podľa čl. 14 ods. 1 charty v spojení so zákazom diskriminácie podľa

čl. 14 dohovoru. K porušeniu už označených práv malo dôjsť postupom ústavov Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica, ktoré nevyhoveli, resp. zamietli ich žiadosti o prístup k „*existujúcim vzdelávacím inštitúciám*“, keď ich rozhodnutia „*neboli dostatočne predvídateľné*“, nesledovali „*žiadny legitímny cieľ*“ a boli v rozpore „*s § 32 zákona č. 475/2005 Z.z. o výkone trestu odňatia slobody, čl. 2 protokolu č. 1 k dohovoru...*“. Sťažovatelia svoju argumentáciu podporili aj uznesením Európskeho parlamentu z 5. októbra 2017 o väzenských systémoch a podmienkach, v ktorom Európsky parlament zdôraznil „*význam poskytovania prístupu väzňom k vzdelávaniu a odborným kvalifikáciám, nabáda členské štáty, aby ponúkali všetkým väzňom zmysluplné činnosti, napríklad školenia alebo pracovné príležitosti v súlade s medzinárodnými normami, s cieľom resocializovať väzňov a poskytnúť im nástroje na bezúhonný život po odpykaní trestu...*“. Z dôvodu odmietnutia prístupu sťažovateľom k existujúcim vzdelávacím kapacitám v ústavoch Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica malo podľa názoru sťažovateľov dôjsť aj k porušeniu zákazu diskriminácie oproti iným spoluväzňom zaradeným v rovnakých ústavoch, ale zaradeným v iných nápravno-výchovných skupinách.

15. Napokon v rámci tretej skupiny námietok sa sťažovatelia domáhali vyslovenia porušenia práva na prístup k informáciám podľa čl. 10 ods. 1, 2 dohovoru a podľa čl. 11 charty, ktorých porušenie malo nastať postupom ústavov Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica, ktoré nevyhoveli ich žiadostiam o zabezpečenie prekladača slovných súvetí z cudzieho jazyka a elektronického prístupu k internetovým doménam prevádzkovaným vyššími súdmi inštanciami, ako sú Najvyšší súd Slovenskej republiky, ústavný súd a EŠLP. Podľa sťažovateľov tento postup (i) „*nehľadá žiadne legitímne ciele*“, (ii) „*zjavne odporuje princípom resocializácie a rehabilitácie odsúdených osôb*“, (iii) „*nepredstavuje hrozbu pre verejnú bezpečnosť*“ a (iv) v súhrne nespĺňa „*kritéria legality, legitimacy a proporcionality*“.

16. Na podklade už uvedeného sťažovatelia ústavnému súdu navrhli, aby po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„*Základné práva [redacted] a [redacted] (i) na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy... a práva na prístup k súdu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru... (ii) právo na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru... a čl. 47 ods. 1 charty... v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1, čl. 10 ods. 1, ods. 2, čl. 14 dohovoru, čl. 2 protokolu č. 1 k dohovoru... a čl. 11, čl. 14 charty... (1.) postupom krajskej prokuratúry... v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Kn 33/23/2200-2 a sp. zn. 3 Kn 34/23/2200-2 a jej rozhodnutím sp. zn. 3 Kn 33/23/2200-2 a sp. zn. 3 Kn 34/23/2200-2 oboje z 04.05.2023, a (2.) postupom generálnej prokuratúry... v konaní vedenom pod sp. zn. IV/2 Gn 48/23/1000-6 a jej rozhodnutím sp. zn. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27.07.2023 porušené bolo.*

Základné právo [redacted] a [redacted] (i) na vzdelanie podľa čl. 2 protokolu č. 1 k dohovoru... a čl. 14 charty... (ii) právo na zákaz diskriminácie podľa čl. 14 dohovoru... v spojení s čl. 2 protokolu č. 1 k dohovoru... a čl. 14 charty... (iii) právo na prístup k informáciám podľa čl. 10 ods. 1, ods. 2 dohovoru... a čl. 11 charty... (1.) postupom ústavu... Ilava v konaní vedenom pod sp. zn. UVTOSaUVV-01541/13-IL-2023-3 a jeho rozhodnutím sp. zn. UVTOSaUVV-01541/13-IL-2023-3 z 07. 06. 2023, (2.) postupom ústavu... Leopoldov v konaní vedenom pod sp. zn. UVTOSaUVV-02600/13-LO-2023-4 a jeho rozhodnutím sp. zn. UVTOSaUVV-02600/13-LO-2023-4 z 16.06.2023, (3.) postupom ústavu... Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. UVTOSaUVV-00589/13-BB-2023 a jeho rozhodnutím sp. zn. UVTOSaUVV-00589/13-BB-2023 z 16.06.2023, (4.)

postupom krajskej prokuratúry... v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Kn 33/23/2200-2 a sp. zn. 3 Kn 34/23/2200-2 a jej rozhodnutím sp. zn. 3 Kn 33/23/2200-2 a sp. zn. 3 Kn 34/23/2200-2 oboje z 04.05.2023, (5.) postupom generálnej prokuratúry... v konaní vedenom pod sp. zn. IV/2 Gn 48/23/1000-6 a jej rozhodnutím sp. zn. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27.07.2023 porušené bolo.

Ústavu... Leopoldov a ústavu... Banská Bystrica sa zakazuje pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ].

[REDAKOVANÉ] sa priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 3.000,-EUR...

[REDAKOVANÉ] sa priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 3.000,-EUR...“

17. Zároveň obidvaja sťažovatelia v konaní pred ústavným súdom požiadali o ustanovenie právneho zástupcu z dôvodu svojej nemajetnosti (i) v dôsledku uloženia trestu prepadnutia majetku, (ii) výkonu väzby v období od 6. marca 2017 do 7. júla 2021 a (iii) súčasného výkonu trestu odňatia slobody.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť, pričom posudzoval, či jej prijatiu na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

19. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

20. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

21. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

22. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

III.1. Podmienky konania pred ústavným súdom:

23. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

24. Podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením

ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

25. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity, ktorý je vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Koncepcia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a preto nemôže nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

26. Právomoc ústavného súdu je vybudovaná na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, ktorých eventuálnu protiústavnosť už nemožno zhojiť inými procesnými prostriedkami, resp. už nie je možná náprava iným spôsobom. Teda právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

27. Subsidiarita ústavnej sťažnosti má pritom dimenziu formálnu i materiálnu. Formálna dimenzia znamená, že sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti musí „formálne“ podať všetky prostriedky na ochranu práv, ktorými disponuje, materiálnou subsidiaritou je myslené to, že tieto prostriedky odôvodní spôsobom, ktorý umožní ústavnoprávny prieskum. Pokiaľ právny predpis ustanoví, že v určitej procesnej situácii je príslušný na rozhodovanie o právach a slobodách jednotlivca konkrétny orgán verejnej moci, bolo by zásahom do jeho právomoci a porušením princípu del'by moci (čl. 2 ods. 2 ústavy), pokiaľ by iný (ďalší) orgán o týchto právach rozhodoval bez toho, aby bola daná možnosť skôr príslušnému orgánu na realizáciu jeho právomoci. Obidve tieto hľadiská preto treba reflektovať pri interpretácii a aplikácii jednotlivých inštitútov zákona o ústavnom súde, v danom prípade na posúdenie prípustnosti ústavnej sťažnosti a právomoci ústavného súdu na jej prijatie na ďalšie konanie.

III.2. Zákonná úprava:

28. Podľa § 65da ods. 1 zákona o ZVJS obvinený alebo odsúdený má právo podať sťažnosť podľa tohto zákona.

29. Podľa § 65da ods. 2 zákona o ZVJS sťažnosť podľa tohto zákona je podanie obvineného, odsúdeného, blízkej osoby obvineného alebo odsúdeného a právneho zástupcu obvineného alebo odsúdeného, ktorým sa domáha ochrany práv alebo právom chránených záujmov tohto obvineného alebo odsúdeného, o ktorých sa domnieva, že boli porušené činnosťou alebo nečinnosťou organizačnej zložky zboru podľa § 2 ods. 1, a zároveň poukazuje na konkrétne nedostatky, ktorých

odstránenie je v pôsobnosti organizačnej zložky zboru, najmä na porušenie právnych predpisov alebo vnútorných predpisov zboru.

30. Podľa § 65db ods. 1 zákona o ZVJS na vybavenie sťažnosti je príslušný ústav, do ktorého pôsobnosti patrí činnosť, o ktorej sa sťažovateľ domnieva, že ňou boli porušené práva alebo právom chránené záujmy obvineného alebo odsúdeného.

31. Podľa § 65dk ods. 1 zákona o ZVJS žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti, v ktorej obvinený, odsúdený alebo právny zástupca obvineného alebo odsúdeného vyjadruje nesúhlas s vybavením svojej sťažnosti, môže obvinený, odsúdený alebo právny zástupca obvineného alebo odsúdeného podať do 15 pracovných dní od doručenia záznamu o prešetrení sťažnosti; na žiadosť podanú po lehote sa neprihliada a vráti sa obvinenému, odsúdenému alebo právnenému zástupcovi obvineného alebo odsúdeného. Proti vybaveniu sťažnosti ministerstvom nemožno podať žiadosť.

32. Podľa § 65dk ods. 2 zákona o ZVJS obvinený, odsúdený alebo právny zástupca obvineného alebo odsúdeného podáva žiadosť organizačnej zložke zboru, ktorá sťažnosť prešetrovala, alebo ministerstvu. Podľa § 65dk ods. 3 zákona o ZVJS ak organizačná zložka zboru, ktorá sťažnosť prešetrovala, nevyhovíe žiadosti v plnom rozsahu, príslušný na vybavenie žiadosti je jej najbližšie nadriadený orgán. Podľa § 65dk ods. 4 zákona o ZVJS organizačná zložka zboru, ktorá sťažnosť prešetrovala, postúpi spisový materiál k sťažnosti najneskôr do desiatich pracovných dní najbližšie nadriadenému orgánu podľa odseku 3. Podľa § 65dk ods. 5 zákona o ZVJS ak žiadosť smeruje proti vybaveniu sťažnosti vybavenej ústavom, najbližšie nadriadeným orgánom je generálne riaditeľstvo.

33. Podľa § 65dl zákona o ZVJS generálne riaditeľstvo vykonáva kontrolu vybavenia sťažností v podmienkach zboru. Ministerstvo vykonáva kontrolu vybavovania sťažností generálnym riaditeľstvom a ústavmi. Na výkon kontroly sa vzťahujú všeobecné zásady kontrolnej činnosti podľa osobitného predpisu.

34. Podľa § 18 ods. 3 zákona o prokuratúre prokurátor je povinný c) písomným príkazom zrušiť rozhodnutie alebo pozastaviť vykonávanie rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu miest uvedených v odseku 1 alebo odseku 2 alebo ich nadriadeného orgánu, ak sú v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom.

35. Podľa § 31 ods. 1 zákona o prokuratúre prokurátor vykonáva svoju pôsobnosť v rozsahu ustanovenom zákonom aj na základe podnetu, pričom je oprávnený vykonať opatrenia na odstránenie zistených porušení, ak na ich vykonanie nie sú podľa osobitných zákonov výlučne príslušné iné orgány.

36. Podľa § 31 ods. 2 zákona o prokuratúre podnetom sa rozumie podanie, ktoré smeruje k tomu, aby prokurátor vykonal opatrenia v rozsahu svojej pôsobnosti.

37. Podľa § 31 ods. 3 zákona o prokuratúre podnetom podľa tohto zákona nie je podanie, ktoré f) je sťažnosťou alebo iným podaním podľa osobitného predpisu. Podľa poznámky pod čiarou k odkazu 21 k označenému ustanoveniu za sťažnosť podľa osobitného predpisu sa považuje napríklad zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov, zákon o ZVJS, § 62 až § 70 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení zákona č. 289/2012 Z. z.

38. Podľa § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre podávateľ podnetu môže žiadať o preskúmanie zákonnosti vybavenia svojho podnetu opakovaným podnetom, ktorý vybaví nadriadený prokurátor alebo ním určený prokurátor.

III.3. Posúdenie veci:

39. Z obsahu sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti a jej príloh je zrejmé, že obaja sťažovatelia po tom, ako neuspeli so žiadosťami o zaradenie do vzdelávacieho programu realizovaného v ústave Leopoldov (detašovaná trieda Strednej odbornej školy technickej v Hlohovci) a o zabezpečenie prístupu k internetovým doménam prevádzkovaným vyššími súdnymi inštanciami vrátane prekladača z cudzieho jazyka (bližšie pozri body 3 až 6 tohto odôvodnenia) v ústavoch Leopoldov a Ilava, sa obrátili na krajskú prokuratúru s návrhom na začatie konania o podnete podľa § 31 a nasl. zákona o prokuratúre. Zo zákonných ustanovení citovaných v predchádzajúcej časti tohto odôvodnenia však vyplýva (ako bolo sťažovateľom oznámené v rámci vybavovania ich podnetu krajskou prokuratúrou s konečnou verifikáciou generálnou prokuratúrou v rámci vybavovania opakovaného podnetu), že mali namiesto toho rozhodnutiam riaditeľov ústavov uvedeným v bodoch 4 až 6 tohto odôvodnenia vzdorovať podaním sťažnosti podľa § 65da ods. 1, 2 zákona o ZVJS (k čomu fakticky/v sekundárnej rovine aj došlo z dôvodu odstúpenia podaní sťažovateľov krajskou prokuratúrou) a proti spôsobu vybavenia ich sťažností mali využiť ďalší opravný prostriedok, a to žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti podľa § 65dk ods. 1 zákona o ZVJS, o ktorej by v prípade jej negatívneho posúdenia samotnými ústavmi Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica (rozumej neuplatnením autoremedúrneho postupu) rozhodoval nadriadený orgán, a to Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže. V prípade neúspechu aj tohto prostriedku nápravy (teda negatívneho posúdenia žiadostí sťažovateľov, ktorými by sa dožadovali prešetrenia vybavenia ich predošlých sťažností ústavmi Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže) sťažovatelia disponovali ďalším účinným prostriedkom nápravy, a to podnetom podľa § 31 a nasl. zákona o prokuratúre na vecne a miestne príslušnom orgáne prokuratúry, ktorý mal a mohol posúdiť zákonnosť postupu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže vrátane zákonnosti predchádzajúceho postupu ústavov Leopoldov, Ilava a Banská bystrica (týmto orgánom prokuratúry bola krajská prokuratúra). Proti negatívne mu vybaveniu podnetu podľa § 31 a nasl. zákona o prokuratúre krajskou prokuratúrou sa sťažovatelia mali, resp. mohli opakovaným podnetom podľa § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre domáhať preskúmania zákonnosti postupu krajskej prokuratúry generálnou prokuratúrou, ktorá by bola povinná ich opakovaný podnet podľa § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre vecne vybaviť.

40. Tým, že tak sťažovatelia nepostupovali a namiesto (v konečnom dôsledku) podania žiadosti o prešetrenie vybavenia sťažností podľa zákona o ZVJS na Generálnom riaditeľstve Zboru väzenskej a justičnej stráže (ak boli nespokojní s tým, ako boli ich doterajšie podania, teda najprv žiadosti a potom sťažnosti, vybavené nižšími väzenskými orgánmi s alternatívou aj akceptácie zaslanej výzvy na doplnenie podanej sťažnosti) využili opakovaný podnet podľa § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre, ktorý adresovali generálnej prokuratúre, docielili stav, keď sa ich návrhmi/podaniami (v súhrne aj opravnými prostriedkami) vecne nezaoberala ani krajská prokuratúra (ktorá ich pôvodný návrh na konanie o podnete podľa zákona o prokuratúre odstúpila na konanie o sťažnosti podľa zákona o ZVJS) a ani generálna prokuratúra, ktorá ich opakovaný podnet podľa zákona o prokuratúre (cielený na preskúmanie zákonnosti postupu podriadenej krajskej prokuratúry)

správne vyhodnotila negatívne, keď postup krajskej prokuratúry aprobovala, ako to vyplýva aj z príslušnej časti jej upovedomenia č. k. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27. júla 2023 v znení „Z dozorových denníkov Krajskej prokuratúry Trnava... sp. zn. 3Kn 33/23/2200 a 3Kn 34/23/2200 vyplýva, že príslušný prokurátor po prijatí Vašich podaní vec správne vyhodnotil ako sťažnosť na postup jednotlivých ústavov na výkon trestu, ktorými boli odmietnuté prístupy k už existujúcim vzdelávacím inštitútom.“. Treba dodať, že postup kompetenčne zainteresovaných orgánov v rámci väznenstva, ako aj (s rozhodujúcim vplyvom na chod veci) v rámci sústavy prokuratúry bol k sťažovateľom ústretový, títo však neakceptovali postup, ktorý im príslušné orgány predostreli ako zákonný a jedine možný.

41. V argumentačnej reakcii na sťažovateľmi deklarováný právny názor, podľa ktorého „sťažnosť podľa zákona o ZVJS nie je účinným opravným prostriedkom“, už ústavný súd napr. v uznesení č. k. IV. ÚS 37/2010-8 z 28. januára 2010 judikoval, že „sťažovateľ nie je oprávnený vyberať si orgán verejnej moci, ktorý má poskytnúť ochranu namietanému porušeniu jeho práv. Jeho ústavnou a zákonnou povinnosťou je, aby pred podaním sťažnosti ústavnému súdu vyčerpал všetky právne prostriedky ochrany namietaného porušenia jeho základných práv tak, ako to umožňuje právny poriadok Slovenskej republiky. Až po ich vyčerpaní by mohla prípadne vzniknúť, ak by boli splnené aj ostatné ústavné a zákonné predpoklady, právomoc ústavného súdu.“.

42. V tejto súvislosti ústavný súd sťažovateľom pripomína aj judikatúru ESĽP, ktorá za efektívny prostriedok nápravy považuje len taký, ktorý je (i) pre sťažovateľa prístupný, (ii) je spôsobilý privodiť pre sťažovateľa nápravu a (iii) ponúka sťažovateľovi rozumnú šancu na úspech v konaní (rozsudok Veľkej komory zo 6. 1. 2011 vo veci Paksas c. Litva, sťažnosť č. 34932/04, bod 75). Tieto vlastnosti musia byť splnené kumulatívne, a teda ESĽP požaduje, aby opravný prostriedok bol účinný nielen teoreticky, ale aj v praxi v rozhodnom čase. To znamená, že musí byť prístupný, byť schopný zabezpečiť nápravu a ponúkať primerané vyhliadky na úspech (rozsudok Veľkej komory zo 16. 9. 1996 vo veci Akdivar a ostatní c. Turecko, sťažnosť č. 21893/93, bod 68).

43. Prostriedkom uvedeným v predchádzajúcom bode sťažnosť podľa zákona o ZVJS je, keďže dotknuté ústavy na výkon trestu odňatia slobody jej mohli vyhovieť tak, ako mohli vyhovieť predchádzajúcim žiadostiam sťažovateľov týkajúcim sa vzdelávania a prístupu k informáciám (samozrejme, ak by išlo o právne dôvodné a vecne podložené, resp. vykonateľné žiadosti). Ak sa sťažovatelia obrátili na príslušné ústavy s predmetnými žiadosťami, nie je žiaden dôvod, aby sa na ne (a následne na nadriadený väzenský orgán) neobrátili aj so sťažnosťou na nenáležité vybavenie svojej žiadosti, resp. so žiadosťou o prešetrenie vybavenia sťažnosti, a to v konkrétnom zákonomnom režime – inak by nemalo význam podávať ani pôvodné žiadosti so zrejším očakávaním sťažovateľov, že žiadostiam bude vyhovieť už samotnými ústavmi (v ktorých sťažovatelia vykonávajú trest odňatia slobody). To, že je postup pri uplatňovaní práv odsúdených viacvrstvový, a teda že prokuratúra zasahuje (v prípade konaní o sťažnosti napravitel'ného porušenia právnych predpisov a interných väzenských predpisov) až následným vybavovaním podnetu, je vyšším stupňom ochrany osôb vo výkone trestu odňatia slobody, ktorý zároveň umožňuje operatívnejšie zjednanie nápravy v rámci väzenského systému, pričom právomoc prokuratúry zasiahnuť v prípade nezjednania nápravy ostáva zachovaná (rovnako ako až následná právomoc ústavného súdu).

44. Platí teda, že ak pri negatívnom vymedzení podnetu podľa § 31 ods. 3 písm. f) zákona o prokuratúre (podanie je sťažnosťou alebo iným podaním podľa osobitného predpisu) prokurátor

zistí, že ide o sťažnosť podľa § 65da ods. 1, 2 zákona o ZVJS, také zistenie podmieňuje postúpenie podania inému orgánu podľa § 33 ods. 3 zákona o prokuratúre.

45. Postup uvedený v predchádzajúcom bode sa nepoužije len v prípadoch podľa § 65da ods. 3, v predmetnej súvislosti najmä písm. b) zákona o ZVJS (podanie ukazuje na konkrétne nedostatky v činnosti zboru, ktorých odstránenie alebo vybavenie sa vykonáva iným spôsobom – v predmetnej súvislosti vykonaním dozoru podľa zákona o prokuratúre v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba a trest odňatia slobody); uvedené sa však netýka negatívneho vybavenia žiadosti odsúdeného týkajúcej sa nových režimových benefitov (ako v posudzovanej veci). Nevyhovenie sťažnosti a žiadosti o prešetrenie vybavenia sťažnosti podľa zákona o ZVJS však pri uplatnení princípu subsidiarity kompetentných orgánov umožňuje preskúmať postup väzenských orgánov v jeho súhrne (aj) na základe podnetu dotknutej osoby podľa zákona o prokuratúre, čím je zachovaná (a navýšená) úroveň ochrany práv (vrátane základných práv a slobôd) väznených osôb.

46. Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmieta sťažovateľmi podanú ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti upovedomeniu generálnej prokuratúry č. k. IV/2 Gn 48/23/1000-6 z 27. júla 2023 z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, keďže postupovala zákonne, a teda aj ústavne konformne, ak posúdila sťažovateľmi pôvodne krajskej prokuratúry podaný návrh na konanie o podnete podľa § 31 a nasl. zákona o prokuratúre ako sťažnosť podľa § 65da ods. 1, 2 zákona o ZVJS a odobrila postup krajskej prokuratúry, ktorá podanú sťažnosť odstúpila väzenským orgánom. Z rovnakého dôvodu ústavný súd odmieta aj sťažovateľmi podanú ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti postupu krajskej prokuratúry v konaniach vedených pod sp. zn. 3 Kn 33/23/2200 a sp. zn. 3 Kn 34/23/2200 a jej písomnému vyrozumeniu zo 4. mája 2023, pri ktorej je súčasne daný aj dôvod odmietnutia ústavnej sťažnosti pre nedostatok právomoci ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, keďže právomoci ústavného súdu predchádza (predchádzala) právomoc generálnej prokuratúry. Tú časť sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti, v ktorej namietali porušenie nimi označených práv záznamom o prešetrení sťažnosti ústavu Leopoldov č. k. UVTOSaUVV-02600/13-LO-2023-4 zo 16. júna 2023, záznamom o prešetrení sťažnosti ústavu Ilava č. k. UVTOSaUVV-01541/13-IL-2023-3 zo 7. júna 2023 a záznamom o prešetrení sťažnosti ústavu Banská Bystrica sp. zn. UVTOSaUVV-00589/13-BB-2023 zo 16. júna 2023 ústavný súd odmieta z dôvodu neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde, keďže sťažovatelia proti nim nevyužili účinný prostriedok nápravy (pozri predchádzajúce body), a to žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti podľa zákona o ZVJS, o ktorej by v prípade jej negatívneho posúdenia samotnými ústavmi Leopoldov, Ilava a Banská Bystrica rozhodoval nadriadený orgán, a to Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže (so zachovanou možnosťou následného podania podnetu sťažovateľmi podľa zákona o prokuratúre).

IV.

Žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu

47. Podľa § 43 ods. 3 zákona o ústavnom súde k návrhu na začatie konania podanému navrhovateľom, ktorý musí byť v celom konaní zastúpený advokátom, musí byť pripojené plnomocenstvo na zastupovanie navrhovateľa advokátom. V plnomocenstve sa musí výslovne

uviesť, že navrhovateľ udeľuje zvolenému advokátovi splnomocnenie na zastupovanie pred ústavným súdom.

48. Podľa § 37 zákona o ústavnom súde navrhovateľovi, ktorý požiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, ústavný súd môže ustanoviť právneho zástupcu, ak to odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

49. Vo vzťahu k žiadostiam sťažovateľov o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd uvádza, že takýmto žiadostiam vyhovie v prípade súčasného (kumulatívneho) splnenia podmienok vyplývajúcich z § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde a jeho ustálenej doterajšej judikatúry v tejto oblasti, teda 1. ak ustanovenie právneho zástupcu odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa (ak vzhľadom na svoje majetkové pomery nedisponuje dostatočnými zdrojmi na úhradu trov právneho zastúpenia) a 2. ak zároveň nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

50. Z dôvodu odmietnutia sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti v celom jej rozsahu pre jej zjavnú neopodstatnenosť, pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie a pre jej neprípustnosť nie je splnená druhá podmienka na postup ústavného súdu podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde, a to že v právnej veci sťažovateľov nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. V dôsledku tohto záveru ústavný súd ani nepristúpil k preverovaniu majetkových pomerov sťažovateľov a ich žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom nevyhovel. Tým je zároveň subsidiárne daný vo vzťahu k výroku 1 tohto uznesenia aj dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. b) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu